Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 27 marca 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja w sprawach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych – Rozporządzenie (WE) nr 4/2009 – Świadczenia alimentacyjne ustalone orzeczeniem sądu państwa trzeciego – Wierzyciele alimentacyjni mający miejsce zamieszkania w tym państwie trzecim, posiadający albo jedynie obywatelstwo wspomnianego państwa trzeciego, albo to obywatelstwo i obywatelstwo państwa członkowskiego – Dłużnik alimentacyjny będący obywatelem tego państwa członkowskiego i mający miejsce zwykłego pobytu we wspomnianym państwie członkowskim – Powództwo o zmianę tego orzeczenia przedstawione przez dłużnika alimentacyjnego przed sądem w tym państwie członkowskim – Ustalenie sądu właściwego

W sprawie C-67/24 [Amozov] [i]

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sofiyski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii, Bułgaria) postanowieniem z dnia 16 stycznia 2024 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 stycznia 2024 r., w postępowaniu:

R.K.

przeciwko

K.Ch.,

D.K.,

E.K.,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: S. Rodin, prezes izby, N. Piçarra i O. Spineanu-Matei (sprawozdawczyni), sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

* Język postępowania: bułgarski.

[i] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu portugalskiego – P. Barros da Costa, J. Ramos, V. Sequeira oraz M. Vara, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – E. Rousseva oraz W. Wils, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni motywu 15 oraz art. 3 i 6–8 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.U. 2009, L 7, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy R.K. a jego byłą małżonką, K.Ch., i ich dziećmi, D.K. i E.K., dotyczącego zmiany orzeczenia sądu państwa trzeciego ustalającego wysokość świadczeń alimentacyjnych.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 9–11 i 15–17 rozporządzenia nr 4/2009 stanowią:

„(9) Należy umożliwić wierzycielowi alimentacyjnemu łatwe uzyskanie w danym państwie członkowskim orzeczenia, które automatycznie będzie wykonalne w innym państwie członkowskim bez dokonywania żadnych dodatkowych formalności.

(10) By osiągnąć ten cel, korzystne byłoby stworzenie jednego instrumentu wspólnotowego w obszarze zobowiązań alimentacyjnych łączącego przepisy dotyczące sporów o jurysdykcję, kolizji norm, uznawania i wykonalności orzeczeń, wykonywania orzeczeń, pomocy prawnej oraz współpracy między organami centralnymi.

(11) Zakres stosowania niniejszego rozporządzenia powinien obejmować wszystkie zobowiązania alimentacyjne wynikające ze stosunków rodzinnych, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa, tak, aby zapewnić równe traktowanie wszystkich wierzycieli alimentacyjnych. Do celów niniejszego rozporządzenia pojęcie »zobowiązania alimentacyjnego« powinno być interpretowane w sposób niezależny.

[…]

(15) By zabezpieczyć interesy wierzycieli alimentacyjnych i ułatwić skuteczne zarządzanie wymiarem sprawiedliwości w Unii Europejskiej, należy dostosować przepisy dotyczące jurysdykcji zawarte w rozporządzeniu [Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1)]. Fakt, że pozwany ma zwykłe miejsce pobytu w państwie trzecim nie powinien z założenia wyłączać stosowania przepisów wspólnotowych dotyczących jurysdykcji i nie powinno się już przewidywać żadnego odesłania do przepisów dotyczących jurysdykcji zawartych w prawie krajowym. Niniejsze rozporządzenie powinno zatem określać przypadki, gdy sąd państwa członkowskiego może wykonywać jurysdykcję dodatkową.

(16) W celu zaradzania w szczególności sytuacjom odmowy przyznania ochrony prawnej, należy przewidzieć w niniejszym rozporządzeniu regulację dotyczącą *forum necessitatis*, co pozwoli sądowi państwa członkowskiego rozpoznawać w wyjątkowych przypadkach sprawy, które mają ścisły związek z państwem trzecim. Takim wyjątkowym przypadkiem może być sytuacja, gdy postępowanie nie może toczyć się w danym państwie trzecim, na przykład z powodu wojny domowej, lub gdy nie można w rozsądny sposób oczekiwać od wierzyciela wszczęcia lub prowadzenia postępowania w tym państwie. Jurysdykcja w oparciu o regulację dotyczącą *forum necessitatis* mogłaby być wykonywana wyłącznie, gdy sprawa ma wystarczający związek z państwem członkowskim sądu, przed którym ją wytoczono, na przykład gdy jedna ze stron ma obywatelstwo państwa tego sądu.

(17) Dodatkowa reguła dotycząca jurysdykcji powinna przewidywać, że jeżeli nie zachodzą szczególne przesłanki, postępowanie w sprawie zmiany orzeczenia wydanego w sprawie zobowiązań alimentacyjnych lub postępowanie w sprawie wydania nowego orzeczenia nie może zostać wszczęte przez dłużnika w innym państwie niż to, w którym wierzyciel miał zwykłe miejsce pobytu w momencie wydania orzeczenia i w którym nadal posiada zwykłe miejsce pobytu. By zapewnić zgodność niniejszego rozporządzenia z Konwencją [o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny, sporządzoną w Hadze dnia 23 listopada 2007 r. (zwaną dalej »konwencją haską z 2007 r.«)], należy stosować ten przepis także wobec orzeczeń państwa trzeciego będącego stroną tej konwencji, gdy obowiązuje ona w stosunkach między danym państwem i Wspólnotą oraz obejmuje w danym państwie oraz we Wspólnocie te same zobowiązania alimentacyjne”.

4 Artykuł 1 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zakres stosowania”, stanowi w ust. 1:

„Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie do zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa”.

5 Artykuł 2 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, w ust. 1 pkt 1 stanowi:

„Na użytek niniejszego rozporządzenia:

1) »orzeczenie« oznacza orzeczenie wydane w sprawach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych przez sąd państwa członkowskiego […]”.

6 Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Przepisy ogólne”, stanowi:

„Sądami, które mają jurysdykcję do rozpoznania spraw dotyczących zobowiązań alimentacyjnych w państwach członkowskich są:

a) sąd zwykłego miejsca pobytu pozwanego; lub

b) sąd zwykłego miejsca pobytu wierzyciela; lub

c) sąd, który zgodnie z prawem sądu ma jurysdykcję do prowadzenia postępowania dotyczącego statusu osoby, w przypadku gdy sprawa dotycząca zobowiązań alimentacyjnych jest związana z tym postępowaniem, chyba że jurysdykcja ta wynika tylko z obywatelstwa jednej ze stron; lub

d) sąd, który zgodnie z prawem sądu jest właściwy do prowadzenia postępowania dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej, w przypadku gdy sprawa dotycząca zobowiązań alimentacyjnych jest związana z tym postępowaniem, chyba że jurysdykcja ta wynika tylko z obywatelstwa jednej ze stron”.

7 Artykuł 4 rozporządzenia nr 4/2009, zatytułowany „Wybór sądu”, w ust. 1 stanowi:

„Strony mogą umówić się, że następujący sąd lub sądy państwa członkowskiego mają jurysdykcję do rozstrzygania sporów już wynikłych lub mogących wyniknąć między nimi w sprawach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych:

[…]”.

8 Zgodnie z art. 5 tego rozporządzenia, zatytułowanym „Jurysdykcja wynikająca ze stawienia się pozwanego przed sądem”:

„Niezależnie od jurysdykcji wynikającej z innych przepisów niniejszego rozporządzenia sąd państwa członkowskiego uzyskuje jurysdykcję, jeżeli pozwany wda się w spór przed tym sądem. Zasada ta nie ma zastosowania, jeżeli pozwany wdaje się w spór w celu podniesienia zarzutu braku jurysdykcji”.

9 Artykuł 6 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja dodatkowa”, stanowi:

„Jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na mocy art. 3, 4 i 5 i żaden sąd państwa, które jest stroną Konwencji [o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w Lugano w dniu 30 października 2007 r. (zwanej dalej »konwencją z Lugano«), której zawarcie zostało zatwierdzone w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r. (Dz.U. 2009, L 147)], a nie jest państwem członkowskim, nie ma jurysdykcji na podstawie tej konwencji, jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo mają obie strony”.

10 Artykuł 7 tego rozporządzenia, zatytułowany „Forum necessitatis”, ma następujące brzmienie:

„Jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na mocy art. 3, 4, 5 i 6, sądy państwa członkowskiego mogą w wyjątkowych przypadkach rozpoznać sprawę, jeśli postępowanie nie może zostać we właściwy sposób wszczęte ani przeprowadzone lub nie jest możliwe w państwie trzecim, z którym sprawa jest ściśle związana.

Sprawa powinna mieć wystarczający związek z państwem członkowskim sądu, przed którym wytoczono powództwo”.

11 Artykuł 8 rozporządzenia nr 4/2009, zatytułowany „Ograniczenie prowadzenia postępowania", stanowi:

„1. Jeżeli orzeczenie zostało wydane w państwie członkowskim lub w państwie będącym stroną [konwencji haskiej z 2007 r.], w którym to państwie wierzyciel ma zwykłe miejsce pobytu, dłużnik nie może wszcząć postępowania w celu zmiany orzeczenia lub wydania nowego orzeczenia w żadnym innym państwie członkowskim, dopóki wierzyciel ma nadal zwykłe miejsce pobytu w państwie, w którym wydano orzeczenie.

2. Ustęp 1 nie ma zastosowania:

a) jeżeli strony zgodnie z art. 4 umówiły się, że sądami mającymi jurysdykcję będą sądy tego innego państwa członkowskiego;

b) jeżeli wierzyciel zgodnie z art. 5 podda się jurysdykcji sądów tego innego państwa członkowskiego;

c) jeżeli organ właściwy w państwie pochodzenia będącym stroną [konwencji haskiej z 2007 r.] nie może wykonywać jurysdykcji w celu zmiany orzeczenia lub wydania nowego orzeczenia lub gdy odmawia sprawowania jurysdykcji w tym celu;

d) jeżeli orzeczenie wydane w państwie pochodzenia będącym stroną [konwencji haskiej z 2007 r.] nie może być uznane lub nie może mu zostać nadana klauzula wykonalności w państwie członkowskim, w przypadku gdy rozpatrywana jest możliwość wszczęcia postępowania w sprawie zmiany orzeczenia lub wydania nowego orzeczenia w tym państwie członkowskim".

Prawo bułgarskie

12 Artykuł 4 ust. 1 pkt 1 i 2 Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo (kodeksu prawa prywatnego międzynarodowego) stanowi:

„(1) Jurysdykcja międzynarodowa sądów i innych organów bułgarskich istnieje, gdy:

1. pozwany ma miejsce zwykłego pobytu, siedzibę zgodnie z aktem założycielskim lub miejsce faktycznego zarządu w Republice Bułgarii;

2. powód lub wnioskodawca jest obywatelem bułgarskim lub osobą prawną zarejestrowaną na podstawie prawa bułgarskiego".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

13 R.K., obywatel Bułgarii, pozostawał w związku małżeńskim z K.Ch., obywatelką Kanady. Mają oni dwoje dzieci, D.K. i E.K., obywateli Kanady i Bułgarii.

14 Wyrokiem wydanym w 2017 r. sąd najwyższy prowincji Quebec, wydział ds. rodzinnych, dystrykt Terrebonne (Kanada), orzekł rozwód R.K. i K.Ch., a także orzekł w przedmiocie odpowiedzialności rodzicielskiej. W wyroku tym ów sąd nałożył na powoda w postępowaniu

głównym obowiązek zapłaty na rzecz każdego z tych dwojga dzieci świadczenia alimentacyjnego w wysokości 613,75 dolarów kanadyjskich (CAD) (około 407 EUR), a na rzecz jego byłej małżonki – świadczenia alimentacyjnego w wysokości 2727,50 CAD (około 1809 EUR).

15 Powód w postępowaniu głównym wniósł do Sofiyski rayonen sad (sądu rejonowego w Sofii, Bułgaria), będącego sądem odsyłającym, powództwo o zmianę ustalonych w ten sposób zobowiązań alimentacyjnych, mające na celu obniżenie kwoty świadczenia alimentacyjnego przyznanego na rzecz jednego ze wspomnianych dzieci, jeszcze małoletniego, a także zniesienie świadczeń alimentacyjnych ustalonych na rzecz jego byłej małżonki i drugiego dziecka, które osiągnęło pełnoletność. W chwili złożenia tego powództwa powód w postępowaniu głównym zamieszkiwał w mieście Sofia (Bułgaria), a pozwani w postępowaniu głównym zamieszkiwali w Kanadzie.

16 Na poparcie wspomnianego powództwa powód w postępowaniu głównym wyjaśnił, że złożył wniosek o wszczęcie postępowania upadłościowego w Kanadzie, ponieważ w dniu 21 czerwca 2018 r. ogłoszono upadłość w drodze zaświadczenia o zwolnieniu ze zobowiązań, wydanego przez uprawnionego likwidatora, i że opuścił on Kanadę w 2019 r. w celu osiedlenia się w Sofii. Wskazał on również, że od końca 2018 r. pozostaje bez pracy i że nie posiada ani nieruchomości, ani majątku ruchomego.

17 Sofiyski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) doręczył pozwanym w postępowaniu głównym odnośne dokumenty sądowe na ich adres w Kanadzie wskazany w aktach sprawy, w drodze wniosku o pomoc prawną. Ponieważ ci ostatni nie zostali odnalezieni pod tym adresem, zostali oni wezwani poprzez wywieszenie ogłoszenia pod ich adresem zarejestrowanym w Bułgarii i wyznaczono im specjalnego pełnomocnika.

18 W złożonej przez tego pełnomocnika odpowiedzi na pozew podniósł on, że sądy bułgarskie nie mają jurysdykcji do rozpoznania powództwa o zmianę spornych zobowiązań alimentacyjnych, ponieważ pozwani w postępowaniu głównym, wierzyciele alimentacyjni, nie mają miejsca zwykłego pobytu w Bułgarii.

19 Postanowieniem z dnia 6 marca 2023 r. Sofiyski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) umorzył postępowanie ze względu na brak jurysdykcji międzynarodowej sądów bułgarskich. Sąd ten stwierdził, opierając się w szczególności na motywie 15 rozporządzenia nr 4/2009, że rozporządzenie to ma zakres uniwersalny i ma zastosowanie do stosunków z państwami trzecimi, takimi jak Kanada.

20 Powód w postępowaniu głównym zaskarżył to postanowienie przed Sofiyski gradski sad (sądem dla miasta Sofii, Bułgaria). Postanowieniem z dnia 1 sierpnia 2023 r. sąd ten uchylił wspomniane postanowienie Sofiyski rayonen sad (sądu rejonowego w Sofii) i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania.

21 W uzasadnieniu tego orzeczenia o uchyleniu postanowienia Sofiyski gradski sad (sąd miejski w Sofii) orzekł, po pierwsze, że przepisy jurysdykcyjne przewidziane w art. 3 i nast. rozporządzenia nr 4/2009 nie mają zastosowania w stosunkach z państwami trzecimi. Po drugie, sąd ten zauważył, że motyw 15 tego rozporządzenia dotyczy roszczeń dochodzonych przez wierzycieli alimentacyjnych, a nie roszczeń dochodzonych przez dłużników alimentacyjnych, a także że motyw ten należy interpretować nie w związku z art. 3 wspomnianego rozporządzenia, w którym przewidziano ogólne zasady jurysdykcji, lecz w związku z art. 6 tego rozporządzenia, który reguluje jurysdykcję dodatkową. Po trzecie, wspomniany sąd stwierdził, że była małżonka powoda

w postępowaniu głównym, obywatelka kanadyjska, nie podlega prawu Unii. Po czwarte, sąd ten zauważył, że w braku umowy dotyczącej zobowiązań alimentacyjnych między Republiką Bułgarii a Kanadą stosunki między stronami w postępowaniu głównym nie są regulowane przez prawo międzynarodowe. W konsekwencji Sofiyski gradski sad (sąd dla miasta Sofii) ustalił jurysdykcję sądów bułgarskich na podstawie bułgarskiego obywatelstwa powoda w postępowaniu głównym, zgodnie z krajowymi przepisami prawa prywatnego międzynarodowego.

22 Sofiyski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) wskazał, że nie zgadza się z wykładnią, której dokonał Sofiyski gradski sad (sąd dla miasta Sofii), i że powziął wątpliwości co do tego, czy przepisy rozporządzenia nr 4/2009 nie zostałyby naruszone, gdyby spór w postępowaniu głównym został rozstrzygnięty zgodnie z wiążącymi wskazówkami tego ostatniego sądu.

23 W tym względzie sąd odsyłający dąży do ustalenia w pierwszej kolejności, czy Sofiyski gradski sad (sąd dla miasta Sofii) słusznie orzekł, że motyw 15 rozporządzenia nr 4/2009 wyłącza z zakresu stosowania tego rozporządzenia stosunki między osobami zamieszkującymi na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej a obywatelami państw trzecich.

24 W drugiej kolejności sąd ten dąży do ustalenia, czy powództwo o zmianę orzeczenia ustalającego wysokość świadczeń alimentacyjnych, mające na celu w części obniżenie tej kwoty, a w części zniesienie tych świadczeń, wchodzi w zakres pojęcia „wniosku o świadczenia alimentacyjne", które to pojęcie jest istotne dla określenia przedmiotowego zakresu stosowania rozporządzenia nr 4/2009. Wspomniany sąd podnosi, że w tym względzie mogą istnieć wątpliwości ze względu na cel ochrony wierzycieli alimentacyjnych, o którym mowa w motywach 9–11 tego rozporządzenia. Sąd odsyłający zmierza również do ustalenia, czy przepisy jurysdykcyjne przewidziane we wspomnianym rozporządzeniu – z wyjątkiem przepisu zawartego w jego art. 8, który sąd ten uważa za niemający zastosowania, ponieważ Kanada jest stroną konwencji haskiej z 2007 r. dopiero od dnia 1 lutego 2024 r. – mają zastosowanie do takich roszczeń o zmianę wysokości świadczeń.

25 Na wypadek gdyby orzeczono, że takie roszczenia podlegają przepisom jurysdykcyjnym ustanowionym w rozporządzeniu nr 4/2009, sąd odsyłający zmierza w trzeciej kolejności do ustalenia, czy jurysdykcja dodatkowa przewidziana w art. 6 tego rozporządzenia ma zastosowanie, gdy dwaj pozwani w postępowaniu głównym mają, oprócz wspólnego obywatelstwa będącego obywatelstwem powoda w postępowaniu głównym, obywatelstwo państwa trzeciego.

26 W czwartej i ostatniej kolejności sąd ten dąży do ustalenia, czy może on uznać, że ma jurysdykcję na podstawie „forum necessitatis", zgodnie z art. 7 wspomnianego rozporządzenia.

27 W tych okolicznościach Sofiyski rayonen sad (sąd rejonowy w Sofii) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy motyw 15 rozporządzenia [nr 4/2009] należy interpretować w ten sposób, że dopuszcza on orzecznictwo krajowe, zgodnie z którym jurysdykcja krajowa sądów orzekających w przedmiocie zobowiązań alimentacyjnych na rzecz osób mających zwykłe miejsce pobytu w państwie trzecim (w niniejszej sprawie w Kanadzie) jest określana w trybie przewidzianym w prawie krajowym, a nie w trybie przewidzianym w tym rozporządzeniu?

2) Czy art. 3 i 8 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że dopuszczają one orzecznictwo krajowe, zgodnie z którym pojęcie »wniosku o świadczenia alimentacyjne« nie obejmuje roszczenia o obniżenie wysokości świadczeń alimentacyjnych [i w którym to orzecznictwie] przyjęto, że art. 3–6 tego rozporządzenia mają zastosowanie wyłącznie do roszczeń o zasądzenie świadczeń alimentacyjnych?

3) Czy art. 6 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie obywatelstwa, które »mają obie strony«, ma zastosowanie również w wypadku, gdy jedna lub większa liczba stron ma podwójne obywatelstwo, czy też ma zastosowanie jedynie w wypadkach pełnej identyczności obywatelstw?

4) Czy art. 7 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że dopuszcza on, by roszczenia dłużnika o obniżenie wysokości świadczeń alimentacyjnych zostały rozpoznane tytułem istnienia »wyjątkowego przypadku«, gdy wierzyciel alimentacyjny ma zwykłe miejsce pobytu w państwie trzecim i nie ma innego związku z Unią, poza jego obywatelstwem?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

28 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Okoliczność, że sąd krajowy powołał się formalnie w pytaniu prejudycjalnym na określone przepisy prawa Unii, nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał przekazał temu sądowi wszelkie wskazówki dotyczące wykładni, które mogą być pomocne w rozstrzygnięciu rozpatrywanej przez niego sprawy, niezależnie od tego, czy sąd krajowy powołał się na nie w treści pytań. W tym względzie do Trybunału należy wyprowadzenie z ogółu informacji przedstawionych przez sąd krajowy, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa Unii, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (wyrok z dnia 4 października 2024 r., Herbaria Kräuterparadies, C-240/23, EU:C:2024:852, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

29 Jak wynika z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, wątpliwości sądu odsyłającego dotyczą, po pierwsze, przedmiotowego zakresu stosowania rozporządzenia nr 4/2009, ponieważ poprzez pytania pierwsze i drugie sąd ten zmierza do ustalenia, czy powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych, mające na celu w części obniżenie wysokości świadczenia alimentacyjnego, a w części zniesienie odnośnych zobowiązań, wniesione przez dłużnika w ramach zobowiązań przeciwko wierzycielom mającym miejsce zwykłego pobytu w państwie trzecim innym niż państwo będące stroną konwencji haskiej z 2007 r., jest objęte, podobnie jak powództwo o wydanie takiego orzeczenia, zakresem stosowania tego rozporządzenia i przewidzianymi w nim przepisami jurysdykcyjnymi. Po drugie, na wypadek gdyby wspomniane rozporządzenie miało zastosowanie w niniejszej sprawie, wspomniany sąd zastanawia się nad wykładnią niektórych z tych przepisów w celu ustalenia, czy ma on jurysdykcję na podstawie tego rozporządzenia do rozpoznania powództwa takiego jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym.

30 W konsekwencji należy zbadać łącznie pytania pierwsze i drugie, które dotyczą zakresu stosowania rozporządzenia nr 4/2009, a następnie przeanalizować kolejno pytania trzecie i czwarte, które dotyczą przepisów jurysdykcyjnych przewidzianych w art. 6 i 7 tego rozporządzenia.

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

31 Poprzez pytania pierwsze i drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 w związku z motywem 15 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną konwencji haskiej z 2007 r., mające na celu w części obniżenie wysokości świadczenia alimentacyjnego, a w części zniesienie odnośnych zobowiązań, wniesione przed sąd państwa członkowskiego przez dłużnika, na którym ciążą owe zobowiązania, będącego obywatelem tego państwa członkowskiego i mającego miejsce zwykłego pobytu na terytorium wspomnianego państwa członkowskiego, przeciwko wierzycielom owych zobowiązań mającym miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa trzeciego, z których jeden jest wyłącznie obywatelem wspomnianego państwa trzeciego, a pozostali są obywatelami tego państwa trzeciego oraz tego państwa członkowskiego, jest objęte zakresem stosowania wspomnianego rozporządzenia.

32 Zgodnie z art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 akt ten ma zastosowanie do „zobowiązań alimentacyjnych" wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa.

33 Zgodnie z motywem 15 tego rozporządzenia „[f]akt, że pozwany ma zwykłe miejsce pobytu w państwie trzecim, nie powinien z założenia wyłączać stosowania przepisów wspólnotowych dotyczących jurysdykcji".

34 Z samego brzmienia art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 w związku z jego motywem 15 wynika zatem, że ustanowione w tym rozporządzeniu przepisy jurysdykcyjne mają charakter uniwersalny w zakresie, w jakim mogą prowadzić do ustalenia jurysdykcji sądu państwa trzeciego, oraz że wspomniane rozporządzenie ma zastosowanie do „zobowiązań alimentacyjnych", bez jakiegokolwiek rozróżnienia między z jednej strony wnioskami o przyznanie świadczeń alimentacyjnych i wnioskami o podwyższenie wysokości świadczeń alimentacyjnych, złożonymi przez wierzycieli alimentacyjnych, a z drugiej strony – powództwami o zmianę zobowiązań alimentacyjnych, mającymi na celu obniżenie takich kwot lub zniesienie tych zobowiązań, wniesionymi przez dłużników, na których ciążą wspomniane zobowiązania.

35 Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w systematyce rozporządzenia nr 4/2009.

36 Przewidziano w nim bowiem w rozdziale II, zatytułowanym „Jurysdykcja", ogół przepisów mających zastosowanie w celu wyznaczenia sądu mającego jurysdykcję w sprawach zobowiązań alimentacyjnych, podczas gdy w motywie 15 tego rozporządzenia uściślono, że nie należy już rozważać żadnego odesłania do przepisów jurysdykcyjnych prawa krajowego, a przepisy wynikające ze wspomnianego rozporządzenia należy uznać za wyczerpujące [zob. podobnie wyrok z dnia 5 września 2019 r., R (Jurysdykcja w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej i zobowiązań alimentacyjnych), C-468/18, EU:C:2019:666, pkt 42].

37 Co się tyczy w szczególności kwestii, czy powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną konwencji haskiej z 2007 r., złożone przez dłużnika danego zobowiązania, jest objęte, podobnie jak wniosek o przyznanie świadczeń alimentacyjnych, zakresem stosowania rozporządzenia nr 4/2009, a w konsekwencji przepisami jurysdykcyjnymi ustanowionymi w jego art. 3–7, należy zauważyć w pierwszej kolejności, że jak stanowi motyw 11 tego rozporządzenia, pojęcie „zobowiązania alimentacyjnego" stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii.

38 W drugiej kolejności rozporządzenie nr 4/2009 systematycznie posługuje się wyrażeniem „zobowiązania alimentacyjne". I tak, tytułem przykładu, art. 2 ust. 1 pkt 1 tego rozporządzenia definiuje pojęcie „orzeczenia" jako orzeczenia wydanego w sprawach dotyczących „zobowiązań alimentacyjnych", a zasady jurysdykcji ogólnej przewidziane w art. 3 tego rozporządzenia mają na celu określenie sądów mających jurysdykcję do rozpoznania spraw dotyczących „zobowiązań alimentacyjnych", zaś zgodnie z art. 4 tego rozporządzenia strony mogą dokonać wyboru sądu w celu rozstrzygnięcia sporów w sprawach dotyczących „zobowiązań alimentacyjnych".

39 W trzeciej kolejności, o ile rozporządzenie nr 4/2009 wprowadza rozróżnienie między wierzycielami i dłużnikami alimentacyjnymi, o tyle nie zmienia to faktu, że posługuje się ono również pojęciem „pozwanego" – bez rozróżnienia w zależności od tego, czy pozwany jest wierzycielem, czy też dłużnikiem alimentacyjnym. I tak, motyw 15 tego rozporządzenia odnosi się do miejsca zwykłego pobytu „pozwanego" w państwie trzecim, a art. 3 lit. a) tego rozporządzenia przewiduje zasadę jurysdykcji sądu miejsca, w którym „pozwany" ma miejsce zwykłego pobytu.

40 W tym względzie Trybunał stwierdził już, że art. 3 tego rozporządzenia daje wierzycielowi alimentacyjnemu, „gdy występuj[e] jako pow[ód]", możliwość wytoczenia powództwa poprzez wybór innych podstaw jurysdykcji w stosunku do podstawy jurysdykcji przewidzianej we wspomnianym art. 3 lit. a) [zob. podobnie wyrok z dnia 5 września 2019 r., R (Jurysdykcja w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej i zobowiązań alimentacyjnych), C-468/18, EU:C:2019:666, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo].

41 W konsekwencji powództwo mające za przedmiot żądanie zmiany orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych, wniesione przez dłużnika, w ramach którego wierzyciel alimentacyjny występuje jako pozwany, stanowi powództwo „w sprawach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych" i jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 4/2009 na tej samej podstawie co powództwo mające za przedmiot żądanie zasądzenia świadczeń alimentacyjnych wniesione przez wierzyciela alimentacyjnego.

42 Okoliczność, że art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 dotyczy szczególnej sytuacji żądania zmiany orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego w państwie członkowskim lub w państwie będącym stroną konwencji haskiej z 2007 r., w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu, nie pozwala na stwierdzenie, że żądanie zmiany orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego, które nie jest stroną tej konwencji, nie jest objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia.

43 W związku z tym w sytuacjach innych niż ta, o której mowa w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009, sąd mający jurysdykcję międzynarodową do rozpoznania takiego żądania powinien zostać określony zgodnie z zasadami jurysdykcji przewidzianymi w art. 3–7 tego rozporządzenia.

44 Taka wykładnia odpowiada celowi ochrony wierzyciela alimentacyjnego realizowanemu przez rozporządzenie nr 4/2009. Zgodnie bowiem z zasadami jurysdykcji ogólnej określonymi w art. 3 tego rozporządzenia jurysdykcja sądu, do którego wniesiono sprawę, do rozpoznania żądania zmiany orzeczenia dotyczącego zobowiązania alimentacyjnego, które nie jest związane z postępowaniem dotyczącym statusu osoby lub odpowiedzialności rodzicielskiej, zostanie ustalona na podstawie kryterium miejsca zwykłego pobytu wierzyciela albo zgodnie z art. 3 lit. a) tego rozporządzenia, gdy wierzyciel występuje jako pozwany, albo zgodnie z art. 3 lit. b) tego rozporządzenia, gdy występuje on w charakterze powoda.

45 W niniejszej sprawie należy na wstępie zauważyć, że w dniu wydania wyroku, o którym mowa w pkt 14 niniejszego wyroku, Kanada nie była stroną konwencji haskiej z 2007 r. Niemniej z powyższych rozważań wynika, że nawet jeśli przesłanki przewidziane w art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 nie są spełnione w sprawie w postępowaniu głównym, to żądanie zmiany zobowiązań alimentacyjnych określonych w tym wyroku jest objęte zakresem stosowania tego rozporządzenia. Sąd odsyłający powinien zatem zbadać swoją jurysdykcję do rozpoznania takiego żądania, badając kolejno, czy spełnione są przesłanki zastosowania art. 3 wspomnianego rozporządzenia oraz, w stosownym przypadku, przesłanki określone w art. 6 i 7 tego rozporządzenia.

46 Ponadto, co się tyczy podstaw jurysdykcji przewidzianych w art. 3 rozporządzenia nr 4/2009, należy zauważyć, że ów art. 3 lit. c) i d) nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, ponieważ to żądanie zmiany nie jest związane ani z postępowaniem dotyczącym statusu osoby, ani z postępowaniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej. Nie wydaje się również, aby sąd odsyłający mógł oprzeć swoją jurysdykcję na wspomnianym art. 3 lit. a) i b). Ten ostatni przepis odsyła bowiem albo do sądu miejsca zwykłego pobytu pozwanego, albo do sądu miejsca, w którym wierzyciel ma miejsce zwykłego pobytu, czyli w niniejszej sprawie w obydwu przypadkach do Kanady.

47 W świetle powyższych rozważań na pytania pierwsze i drugie należy udzielić odpowiedzi, iż art. 1 ust. 1 rozporządzenia nr 4/2009 w związku z motywem 15 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną konwencji haskiej z 2007 r., mające na celu w części obniżenie wysokości świadczenia alimentacyjnego, a w części zniesienie odnośnych zobowiązań, wniesione przed sąd państwa członkowskiego przez dłużnika, na którym ciążą owe zobowiązania, będącego obywatelem tego państwa członkowskiego i mającego miejsce zwykłego pobytu na terytorium wspomnianego państwa członkowskiego, przeciwko wierzycielom owych zobowiązań mającym miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa trzeciego, z których jeden jest wyłącznie obywatelem wspomnianego państwa trzeciego, a pozostali są obywatelami tego państwa trzeciego oraz tego państwa członkowskiego, jest objęte zakresem stosowania wspomnianego rozporządzenia.

W przedmiocie pytania trzeciego

48 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 6 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że zasada jurysdykcji dodatkowej sądów państwa członkowskiego, którego obywatelstwo mają obie strony, ma zastosowanie, gdy oprócz obywatelstwa państwa członkowskiego sądu, do którego wniesiono sprawę, pozwani posiadają obywatelstwo państwa trzeciego.

49 Artykuł 6 rozporządzenia nr 4/2009 ustanawia jurysdykcję dodatkową na rzecz sądów państwa członkowskiego wspólnego obywatelstwa stron, gdy żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na podstawie art. 3–5 tego rozporządzenia, a żaden sąd państwa będącego stroną konwencji z Lugano, które nie jest państwem członkowskim, nie ma jurysdykcji na podstawie postanowień tej konwencji.

50 W tym względzie należy zauważyć, że ów art. 6 nie zawiera żadnego odesłania do prawa państw członkowskich w celu określenia dokładnego zakresu pojęcia obywatelstwa, które „mają obie strony", i nie wprowadza żadnego rozróżnienia w zależności od tego, czy dana osoba posiada jedno lub większą liczbę obywatelstw, a jedyną przesłanką wymaganą do zastosowania podstawy jurysdykcji przewidzianej we wspomnianym art. 6 jest posiadanie przez strony wspólnego obywatelstwa.

51 W niniejszej sprawie w zakresie, w jakim powód w postępowaniu głównym i jego dzieci mają wspólne obywatelstwo, a mianowicie obywatelstwo bułgarskie, ten łącznik może uzasadniać jurysdykcję sądu odsyłającego, do którego wniesiono żądania rozpatrywane w postępowaniu głównym wobec tych dzieci, na podstawie art. 6 rozporządzenia nr 4/2009. Natomiast sąd ten nie ma jurysdykcji do rozpoznania żądania dotyczącego byłej małżonki powoda w postępowaniu głównym, ponieważ ta ostatnia posiada wyłącznie obywatelstwo kanadyjskie.

52 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy udzielić odpowiedzi, iż art. 6 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że zasada jurysdykcji dodatkowej sądów państwa członkowskiego, którego obywatelstwo mają obie strony, ma zastosowanie, gdy oprócz obywatelstwa państwa członkowskiego sądu, do którego wniesiono sprawę, pozwani posiadają obywatelstwo państwa trzeciego.

W przedmiocie pytania czwartego

53 Na wstępie należy zauważyć, że w zakresie, w jakim z odpowiedzi udzielonej na pytanie trzecie wynika, iż sąd odsyłający mógłby oprzeć swoją jurysdykcję do rozpoznania żądań rozpatrywanych w postępowaniu głównym wobec dzieci powoda w postępowaniu głównym na art. 6 rozporządzenia nr 4/2009, jedynym żądaniem, które należy zbadać w świetle art. 7 tego rozporządzenia, jest żądanie zniesienia świadczenia alimentacyjnego zasądzonego na rzecz byłej małżonki tego powoda.

54 W konsekwencji poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 7 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „wyjątkowych przypadków" w rozumieniu tego artykułu, pozwalające sądowi państwa członkowskiego na rozpoznanie sporu na podstawie przewidzianej w tym artykule zasady jurysdykcyjnej forum necessitatis, obejmuje sytuację, w której powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną konwencji haskiej z 2007 r., mające na celu zniesienie odnośnych zobowiązań, zostaje wniesione przed sądem państwa członkowskiego przez dłużnika, na którym ciążą owe zobowiązania, będącego obywatelem tego państwa członkowskiego i mającego miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa, przeciwko wierzycielowi wspomnianych zobowiązań, będącemu obywatelem tego państwa trzeciego i mającemu miejsce zwykłego pobytu na terytorium owego państwa trzeciego.

55 W art. 7 akapit pierwszy rozporządzenia nr 4/2009 przewidziano, że jeżeli żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na mocy art. 3–6 tego rozporządzenia, to sądy państwa członkowskiego mogą w wyjątkowych przypadkach rozpoznać sprawę, jeśli postępowanie nie może zostać we właściwy sposób wszczęte ani przeprowadzone lub nie jest możliwe w państwie trzecim, z którym sprawa jest ściśle związana. Zgodnie z art. 7 akapit drugi sprawa powinna mieć wystarczający związek z państwem członkowskim sądu, przed którym wytoczono powództwo.

56 Artykuł 7 rozporządzenia nr 4/2009 ustanawia w ten sposób cztery przesłanki, które powinny być spełnione łącznie, by sąd państwa członkowskiego, przed który wniesiono pozew w sprawie zobowiązań alimentacyjnych, mógł wyjątkowo stwierdzić swoją jurysdykcję w oparciu o forum necessitatis. Po pierwsze, sąd ten powinien stwierdzić, że żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na podstawie art. 3–6 rozporządzenia nr 4/2009. Po drugie, sprawa wniesiona do tego sądu musi wykazywać ścisły związek z państwem trzecim. Po trzecie, przedmiotowe postępowanie nie może zostać we właściwy sposób wszczęte ani przeprowadzone lub nie jest możliwe w tym państwie trzecim. W końcu, po czwarte, sprawa powinna mieć wystarczający związek z państwem członkowskim sądu, przed którym wytoczono powództwo [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 99].

57 Choć do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy wszystkie te przesłanki są spełnione, aby w danym przypadku sąd ten mógł się powołać na zasadę jurysdykcji przewidzianą w art. 7 rozporządzenia nr 4/2009, to należałoby, w odniesieniu do każdej ze wspomnianych przesłanek i z uwzględnieniem informacji dostarczonych przez ten sąd, dokonać następujących uściśleń.

58 W pierwszej kolejności, odnośnie do pierwszej przesłanki wspomnianej w pkt 56 niniejszego wyroku, należy zauważyć, że niewystarczające będzie, iż sąd, przed którym zawisł spór, stwierdzi brak swojej jurysdykcji na mocy art. 3–6 rozporządzenia nr 4/2009, lecz powinien on również się upewnić, że żaden sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na podstawie tych artykułów [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 101].

59 W niniejszej sprawie, co się tyczy żądania zniesienia świadczenia alimentacyjnego zasądzonego na rzecz byłej małżonki powoda w postępowaniu głównym, przesłanka ta wydaje się spełniona, ponieważ zastosowanie art. 3 lit. a) i b) tego rozporządzenia prowadziłoby do stwierdzenia jurysdykcji sądów kanadyjskich, podczas gdy art. 3 lit. c) i d) oraz art. 4 i 5 wspomnianego rozporządzenia nie wydają się mieć zastosowania w sprawie w postępowaniu głównym. Podobnie w zakresie, w jakim powód w postępowaniu głównym i jego była żona nie mają wspólnego obywatelstwa, art. 6 tego rozporządzenia również nie znajduje zastosowania.

60 W drugiej kolejności, co się tyczy przesłanki, zgodnie z którą spór zawisły przed sądem musi wykazywać ścisły związek z państwem trzecim, przesłanka ta wydaje się również spełniona w sprawie w postępowaniu głównym, ponieważ była małżonka powoda w postępowaniu głównym, będąca wierzycielem alimentacyjnym na podstawie orzeczenia, o którego zmianę wniesiono, ma miejsce zwykłego pobytu w Kanadzie i posiada obywatelstwo kanadyjskie. Co więcej, orzeczenie to zostało wydane przez sąd tego państwa trzeciego.

61 W trzeciej kolejności, aby sąd państwa członkowskiego, przed którym wytoczono powództwo, mógł wyjątkowo sprawować jurysdykcję przewidzianą w art. 7 rozporządzenia nr 4/2009, konieczne jest również, by przedmiotowe postępowanie nie mogło zostać we właściwy sposób

wszczęte lub przeprowadzone lub by okazało się niemożliwe przed sądami danego państwa trzeciego [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 106].

62 W tym względzie, choć motyw 16 tego rozporządzenia wymienia wojnę domową jako przykład sytuacji, w której postępowanie nie może toczyć się w danym państwie trzecim, obrazując w ten sposób wyjątkowy charakter przypadków, w których jurysdykcja może być wykonywana na zasadzie forum necessitatis, należy podnieść, że wymienione rozporządzenie nie dostarcza wskazówek na temat okoliczności, w jakich sąd państwa członkowskiego, do którego wniesiono powództwo, mógłby stwierdzić, że postępowanie w sprawie zobowiązań alimentacyjnych nie może zostać we właściwy sposób wszczęte ani przeprowadzone przed sądami danego państwa trzeciego. Jednak z tego samego motywu 16 wynika, że to „[w] celu zaradzania w szczególności sytuacjom odmowy przyznania ochrony prawnej" zostało ustanowione forum necessitatis, pozwalając w wyjątkowych przypadkach sądowi państwa członkowskiego, do którego wniesiono powództwo, rozpoznawać sprawę, która ma ścisły związek z państwem trzecim, „gdy nie można w rozsądny sposób oczekiwać od wierzyciela wszczęcia lub prowadzenia postępowania" w tym państwie trzecim [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 107].

63 A zatem z jednej strony, aby oprzeć swoją jurysdykcję na mocy art. 7 rozporządzenia nr 4/2009, sąd państwa członkowskiego, przed którym zawisł spór, nie może zażądać od powoda dochodzącego alimentów, by wykazał on, że bezskutecznie zainicjował lub usiłował zainicjować takie postępowanie przed sądami danego państwa trzeciego. Wystarczy więc, że sąd państwa członkowskiego, do którego wniesiono powództwo, uwzględniając wszystkie okoliczności stanu faktycznego i prawnego w sprawie, będzie w stanie upewnić się, że przeszkody w danym państwie trzecim są takie, iż zmuszanie powoda, by dochodził wierzytelności alimentacyjnej przed sądami tego państwa trzeciego, byłoby nieracjonalne [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 108].

64 Z drugiej strony w zakresie, w jakim celem jurysdykcji opartej na forum necessitatis jest, jak to wskazuje motyw 16 rozporządzenia nr 4/2009, zaradzenie „w szczególności" sytuacjom odmowy przyznania ochrony prawnej, słuszne jest co do zasady, by sąd państwa członkowskiego, przed którym zawisł spór, mógł powołać się na forum necessitatis w wyjątkowych przypadkach i pod warunkiem dokonania szczegółowej analizy wymogów proceduralnych danego państwa trzeciego, gdy dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym państwie trzecim jest ze względów prawnych lub faktycznych utrudniony, w szczególności przez stosowanie dyskryminacyjnych lub sprzecznych z podstawowymi gwarancjami rzetelnego procesu wymogów proceduralnych [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 110].

65 W niniejszej sprawie wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zawiera żadnej oceny dotyczącej ewentualnej niemożności wszczęcia postępowania w Kanadzie przez powoda w postępowaniu głównym. O ile do sądu odsyłającego należy dokonanie tej oceny w świetle wszystkich okoliczności sprawy, o tyle należy zauważyć, że podobnie jak w przypadku stanowiska wyrażonego przez Komisję Europejską w jej uwagach na piśmie, z informacji, którymi dysponuje Trybunał, nie wynika, by na taką niemożność można było powołać się w odniesieniu do Kanady.

66 W czwartej i ostatniej kolejności istotne jest, by rozpatrywany spór wykazywał „wystarczający związek" z państwem członkowskim sądu, przed którym wytoczono powództwo, ponieważ taki związek może wynikać, jak wynika z motywu 16 rozporządzenia nr 4/2009, z obywatelstwa jednej

ze stron [wyrok z dnia 1 sierpnia 2022 r., MPA (Zwykły pobyt – Państwo trzecie), C-501/20, EU:C:2022:619, pkt 111]. Wydaje się, że taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie, ponieważ powód w postępowaniu głównym jest obywatelem bułgarskim.

67 W świetle powyższych rozważań na pytanie czwarte należy udzielić odpowiedzi, iż art. 7 rozporządzenia nr 4/2009 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „wyjątkowych przypadków" w rozumieniu tego artykułu, pozwalające sądowi państwa członkowskiego na rozpoznanie sporu na podstawie przewidzianej w tym artykule zasady jurysdykcyjnej forum necessitatis, obejmuje sytuację, w której powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną konwencji haskiej z 2007 r., mające na celu zniesienie odnośnych zobowiązań, zostaje wniesione przed sądem państwa członkowskiego przez dłużnika, na którym ciążą owe zobowiązania, będącego obywatelem tego państwa członkowskiego i mającego miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa, przeciwko wierzycielowi wspomnianych zobowiązań, będącemu obywatelem tego państwa trzeciego i mającemu miejsce zwykłego pobytu na terytorium owego państwa trzeciego, pod warunkiem że postępowanie dotyczące takiego powództwa nie może zostać we właściwy sposób wszczęte lub przeprowadzone lub nie jest możliwe przed sądami odnośnego państwa trzeciego.

W przedmiocie kosztów

68 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 1 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych, rozpatrywany w świetle motywu 15 tego rozporządzenia,**

należy interpretować w ten sposób, że:

powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną Konwencji o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny, sporządzonej w Hadze dnia 23 listopada 2007 r., mające na celu w części obniżenie wysokości świadczenia alimentacyjnego, a w części zniesienie odnośnych zobowiązań, wniesione przed sąd państwa członkowskiego przez dłużnika, na którym ciążą owe zobowiązania, będącego obywatelem tego państwa członkowskiego i mającego miejsce zwykłego pobytu na terytorium wspomnianego państwa członkowskiego, przeciwko wierzycielom owych zobowiązań mającym miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa trzeciego, z których jeden jest wyłącznie obywatelem wspomnianego państwa trzeciego, a pozostali są obywatelami tego państwa trzeciego oraz tego państwa członkowskiego, jest objęte zakresem stosowania wspomnianego rozporządzenia.

2) Artykuł 6 rozporządzenia nr 4/2009

należy interpretować w ten sposób, że:

zasada jurysdykcji dodatkowej sądów państwa członkowskiego, którego obywatelstwo mają obie strony, ma zastosowanie, gdy oprócz obywatelstwa państwa członkowskiego sądu, do którego wniesiono sprawę, pozwani posiadają obywatelstwo państwa trzeciego.

3) Artykuł 7 rozporządzenia nr 4/2009

należy interpretować w ten sposób, że:

pojęcie „wyjątkowych przypadków" w rozumieniu tego artykułu, pozwalające sądowi państwa członkowskiego na rozpoznanie sporu na podstawie przewidzianej w tym artykule zasady jurysdykcyjnej forum necessitatis, obejmuje sytuację, w której powództwo o zmianę orzeczenia dotyczącego zobowiązań alimentacyjnych wydanego przez sąd państwa trzeciego innego niż państwo będące stroną Konwencji o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny, sporządzonej w Hadze w dniu 23 listopada 2007 r., mające na celu zniesienie odnośnych zobowiązań, zostaje wniesione przed sądem państwa członkowskiego przez dłużnika, na którym ciążą owe zobowiązania, będącego obywatelem tego państwa członkowskiego i mającego miejsce zwykłego pobytu na terytorium tego państwa, przeciwko wierzycielowi wspomnianych zobowiązań, będącemu obywatelem tego państwa trzeciego i mającemu miejsce zwykłego pobytu na terytorium owego państwa trzeciego, pod warunkiem że postępowanie dotyczące takiego powództwa nie może zostać we właściwy sposób wszczęte lub przeprowadzone lub nie jest możliwe przed sądami odnośnego państwa trzeciego.

Podpisy